

Kort vejledning til undervisning og øvelser i *Rigtig dansk*

INDHOLD

Hvilke holdtyper egner <i>Rigtig dansk</i> sig til?	2
Hvordan kan undervisningen tilrettelægges til hold med løbende optag/differentieret undervisning?	2
Idéer til hvordan man arbejder med <i>Rigtig dansk</i>	2
Grundbogen	2
Dialoger og udtale	3
Matching	3
Interview	3
Hjælp hinanden	4
Videoerne (rigtigdansk.dk/i-bog)	4
Tankerne bag videoerne	4
Hvordan kan der arbejdes med videoerne?	5
Repetitionskort/Hvad har du lært? (rigtigdansk.dk)	5
Hvordan gør man?	6
Onlineopgaver (rigtigdansk.dk)	6
Niveautest (rigtigdansk.dk)	6

RIGTIG DANSK er et intro- og begyndersystem til DU 3 eller tilsvarende niveauer og består af en grundbog, et website med lyd, video, opgaver og andre ressourcer samt en i-bog, som er en beriget digital udgave af grundbogen, hvorfra lærer og kursister har nem adgang til lyd og videoer.

HVILKE HOLDTYPER EGNER **RIGTIG DANSK** SIG TIL?

Rigtig dansk er både velegnet til hold, hvor kursisterne begynder samtidigt og til hold med differentieret undervisning og løbende optag: Første hovedafsnit, *introdansk*, omhandler præsentation, tal og tid, og disse behøver ikke nødvendigvis at blive gennemgået i en bestemt rækkefølge. I de følgende hovedafsnit, *basisdansk* og *udvidet basisdansk*, er der flere øvelser (fx videoer), der kan laves uafhængigt af, hvor langt man er nået i progressionen, idet det primært handler om at blive introduceret til nye chunks – funktionelle sproglige helheder, der kan automatiseres uden at analyseres, fx "hvor skal du hen?"

HVORDAN KAN UNDERVISNINGEN TILRETTELÆGGES TIL HOLD MED LØBENDE OPTAG/DIFFERENTIERET UNDERVISNING?

Start fx undervisningen med en fælles øvelse, som alle kan være med til, fx en "ud på gulvet-øvelse", så der arbejdes på tværs af niveauer, og alle får en chance for at møde hinanden. Lad derefter kursisterne gå i de niveaugrupper, de hører til, og lad dem arbejde videre der, hvor de er kommet til i materialet. Sørg for at være en tydelig hjælp ved at pendle mellem grupperne, men hav også tillid til at kursisterne får rigtig meget ud af at samarbejde uden lærerens konstante tilsyn. En gang imellem er det også en god idé at lade de kursister, der har gået til danskundervisning i længere tid, introducere eller hjælpe de nyere kursister. Slut eventuelt dagen med en fælles øvelse.

IDÉER TIL HVORDAN MAN ARBEJDER MED **RIGTIG DANSK**

Grundbogen

En rød tråd gennem grundbogen er en fortløbende rammehistorie om en fiktiv ung spansk mand, Luis Pino, som lige er flyttet til Danmark grundet arbejde. Mange kursister vil kunne identificere sig med Luis' situation, og hans oplevelser vil forhåbentlig være genkendelige og dermed interessante og relevante for målgruppen.

Hvert hovedafsnit i bogen indledes med et kig på Luis' sociale medieprofil, så kursister og lærere kan få et indblik i hans liv, der udvikler sig gennem bogen. Begynd eventuelt et nyt hovedafsnit med en kort snak om Luis' billeder, venner, kommentarer osv. på profilen. Det kunne være inspiration til at oprette holdet/klassen som en lukket gruppe på Facebook, så de dér havde et forum for ikke-danskfaglige aktiviteter.

Jeg har i det nedenstående valgt et udpluk af de opgavetyper i grundbogen til *Rigtig dansk*, som kan laves på forskellige måder, og som det derfor giver mening at kommentere.

Dialoger og udtale

Det er her, der især skal arbejdes med prosodi, fx tryk. Det er hensigtsmæssigt, at man lærer replikkerne i dialogerne udenad, som chunks, så man får de helt basale sætninger og betydningsenheder automatiseret fra starten, både strukturelt og udtalemæssigt, fx "hvór skal du hén?"

Jeg anbefaler, at man sætter tryk i sætningerne, og streger de bogstaver i ordene ud, man ikke kan høre, for disse to træk ved sproget er nogenlunde ens over hele Danmark. Man kan naturligvis også arbejde med tonegang, stød, rytme grupper etc., men eftersom fænomener som tonegang og stød ikke er stabile størrelser på tværs af landet, har jeg ikke ladet det indgå i nogen øvelser. Men jeg synes, det er vigtigt at arbejde med tryk, pauser og reduktion og at gøre opmærksom på, at nogle ord på en måde kommer til at "hænge sammen". Som fx "Hvór/ skal du hén?", hvor de tryksvage ord "skal du" reduceres til "skadu", som hæfter sig på det trykstærke "hen" = "HVOR skaduHEN".

Udover udtalearbejdet i dialogerne indgår der også særskilte øvelser med reduktion, assimilation og enkelte konsonanter og vokaler. I forbindelse med præsentationen af alfabetet har jeg valgt at gruppere vokalerne, således at man kort kommer ind på udtaleforskellene mellem vokalerne, for kursisterne spørger alligevel altid, hvad forskellen på fx "a" og "æ" er. Personligt mener jeg dog ikke, at vokallyde er noget, der bør terpes, for det er en utrolig stor og tidskrævende opgave at lære alle de subtile forskelle til perfektion. Kursisternes sparsomme tid kan med fordel bruges på noget langt vigtigere, nemlig arbejdet med at høre og placere trykkene rigtigt. Og dernæst at fokusere på udfordrende konsonanter som fx d og r. Det er en mere relevant og mere overskuelig opgave for de fleste.

Matching

Her skal man typisk matche et billede og et ord. Ved hjælp af den tilhørende dialog skal kursisterne i par selv finde frem til sammenhængen mellem ord og billede. Det er vigtigt, at kursisterne taler sammen om hvilket ord og billede der passer sammen, for ellers bliver øvelsen skriftlig, og det er meningen, at der skal tales så meget dansk som muligt i klasseværelset. Det skriftlige kan med fordel laves som hjemmearbejde.

Interview

Når mennesker mødes og taler sammen, stiller man ofte hinanden en masse spørgsmål. Når man så kommer hjem, genfortæller man oplysningerne for kæresten, veninden eller katten. Derfor er det brugbart at kunne referere et møde eller en samtale. På den baggrund har jeg en del interviews med, som går ud på at interviewe en klassekammerat for bagefter at kunne genfortælle samtalen til en anden klassekammerat. Lad dog aldrig en kursist genfortælle uden at den anden

part (lytteren) skal interagere, for ellers hører vedkommende kun halvt efter. Sørg for at alle har en aktiv rolle, fx ved at den anden part stiller spørgsmålene fra interviewet igen og får svar på disse:

Lytter: "Hvem interviewede du?"

Genfortæller: "Jeg interviewede Elisabeth"

Lytter: "Bor hun i hus eller i lejlighed?"

Genfortæller: "Hun bor i lejlighed"

etc.

Hjælp hinanden

Disse informationskløftøvelser findes bagerst i bogen. Kursisterne kigger på hver deres side og skal hjælpe hinanden med at finde svarene ved at stille spørgsmål til hullerne i øvelserne. Husk at de altid gerne må spørge "Hvordan staver man det?" Stå stejlt på at man ikke må kigge hos hinanden og "snyde", ellers går ideen fløjten.

Videoerne (rigtigdansk.dk/i-bog)

Rigtig dansk henvender sig primært til begynderkursister på DU3 eller lignende, MEN videoerne kan bruges af ALLE uanset uddannelse og baggrund.

Jeg har fx siddet med nyankomne flygtninge med DU1-profil, som fik stor glæde af at møde sproget og danskerne igennem disse interviews.

Videoerne i *Rigtig dansk* består af helt korte interviews med folk på gaden og er dermed et forsøg på at få "gaden/verden" ind i klassen. De medvirkende er ikke forberedt på spørgsmålene, så sproget er autentisk og spontant. Derfor møder kursisterne af og til ord og grammatiske fænomener, der ligger uden for lektionen og uden for det, de har lært i de tidligere lektioner – men sådan er det jo også i den virkelige verden. Dog matcher videoerne de sproglige strukturer, der er i fokus i den enkelte lektion, så kursisterne burde kunne forstå det meste. Der er en tekstet og en ikke-tekstet version af hver video, og man bør opfordre kursisterne til at arbejde med den ikke-tekstede som den primære.

Hvis man synes, det tager for meget tid at arbejde fælles med videoerne i klassen, kan de fleste af dem sagtens bruges som hjemmearbejde efter en *flipped learning*-model.

Tankerne bag videoerne

Det er ikke en skam at lære udenad, men det kan være lidt kedeligt. Med levende film fra gaden og en interviewer, der stiller det samme spørgsmål igen og igen, bliver det hele lidt sjovere, og det er min erfaring, at kursisterne bedre husker ordforrådet, spørgsmålene og svarmulighederne i chunks. En af mine kursister udtrykte det således: "Da vi så klippede med 'Hvor stor er din lejlighed?/Hvor stort er dit hus?' lærte jeg én gang for alle, at det hedder 'en lejlighed' og 'et hus'".

Videoerne skulle også gerne være med til at tydeliggøre, at det sprog, kursisterne lærer i klassen, rent faktisk også bruges uden for klassen. Det er også mit håb, at disse klip giver et indtryk af, at folk på gaden generelt er venlige, og at man ikke skal være bange for at stoppe folk for at spørge om vej etc.

Vi møder i videoerne også en del dansktalende udlændinge. Dette giver forhåbentligt vores kursister håb om, at de nok skal lære dansk, selvom de måske synes, det er svært. Ydermere er der ikke mange af vores nye kursister, som i begyndelsen hører dansk radio eller ser dansk fjernsyn, så videoerne er en god måde at invitere dem indenfor i medieverdenen på.

Ud over sproget er der også en del kulturelle – og arbejdsmarkedsrelaterede – elementer i videoerne: Hvad vil det sige at være sygemeldt? Hvad er en sundhedsplejerske eller en pædagog? Stof der giver anledning til en god snak i klassen.

Hvordan kan der arbejdes med videoerne?

Generelt anbefaler jeg, at man ser videoerne i klassen, for her kan kursisterne sammen genfortælle, hvad der bliver sagt – og genfortælling/refererende sprog er, som allerede nævnt, en ganske brugbar sproghandling.

Man kan fx arbejde således:

Gennemgå først spørgsmålene til videoen.

Hold pause mellem hvert interview og stil kursisterne spørgsmål til interviewet.

Lad os tage et eksempel fra filmen "Bor du alene?"

Efter hvert interview spørger en kursist en anden kursist "Bor han/hun alene?" og den anden svarer ud fra interviewet "Ja, det gør hun" eller "Nej, det gør hun ikke. Hun bor sammen med sin søn".

I dette interview trænes altså både kortsvar og pronominer.

Man kan også vælge at lade kursisterne se videoerne hjemme i fred og ro. Det kan anbefales, at de ser dem hjemme, selvom de er blevet set i klassen, for på den måde kan de øve sig på udtalen og vænne sig til forskellige danske stemmer.

Kursisterne behøver ikke at forstå alt, der bliver sagt i interviewene. Det vigtigste er, at de forstår det, der er fokus på, fx klokkesættene i interviewet: I "Hvad tid står du op om morgenen?" er der fx flere af de medvirkende, der kommer ud i længere forklaringer om hvordan og hvorledes, men det vigtige er altså at kursisterne spotter klokkesættene og ikke nødvendigvis forstår al udenomssnakken. (Det kan eventuelt være en differentieringsmulighed ift. de hurtigere kursister).

Repetitionskort/Hvad har du lært? (rigtigdansk.dk)

Inden for sprogtilgængelsesforskningen hævdes det, at man gennemsnitligt skal se/høre et ord 14 gange, før det sidder fast. Med disse repetitionsøvelser gøres denne proces sjovere, for ganske vist er sproget det samme som i bogen, men formen er en anden, og ofte oplever kursisterne, at det

de troede, de kunne, alligevel ikke sad helt fast. Når kursisterne sidder med kortene foran sig, går de op i at løse øvelserne med liv og sjæl, og den kombination af legesyge og mild konkurrence skaber en god og afslappet stemning i klassen.

Bruges kortene som gulvøvelse, giver det et godt afbræk i undervisningen: Man får strakt benene, får ilt til hjernen, snakker med nogle af dem, man måske ikke lige får snakket med i pausen – det lidt stive klasseværelse, hvor alle sidder stille på hver deres stol, forvandles til et næsten magisk leben af snakkende og grinende kursister, der samtidig får konsolideret deres ordforråd og styrket deres kommunikative kompetence.

Hvordan gør man?

De små tekster printes – lamineres eventuelt – og klippes ud til små kort. Det virker måske omstændeligt, men det er en god investering: Kursisterne er glade for disse øvelser, og kortene kan genbruges på et senere hold – eller man kan dele dem med en eller flere kolleger.

Kortene kan bruges som gulv-, gruppe- eller pararbejde. Dog er der nogle, der egner sig bedre som par- eller gruppeøvelse end som gulvøvelse.

Quiz og byt/ud-på-gulvet-øvelse: Alle kommer ud på gulvet og får et kort med fx en dato. Man finder en partner, og den ene starter med at sige: "Hvad dato er det?" eller "Hvornår har du fødselsdag?" Den anden svarer ud fra informationen på kortet "Det er den 12.07" eller "Jeg har fødselsdag den 12.07." Så er det den andens tur. Når man er færdig, bytter man kort og finder en ny partner. (Inspireret af "Quiz og byt", Cooperative Learning)

Små grupper/pararbejde: Her får hvert par eller gruppe en bunke kort, som man skiftes til at trække fra. Når man har brugt kortene i bunken, bytter man bunke med en anden gruppe eller par, hvis det er muligt. Man kan også give grupperne/parrene forskellige repetitionsøvelser, for måske har kursisterne brug for at repetere noget forskelligt.

Onlineopgaver (rigtigdansk.dk)

Onlineopgaverne er selvrettende, hvilket betyder, at kursisterne kan lave dem, uden at læreren behøver at tjekke. Resultaterne kan dog deles med læreren via mail, hvis man bliver enige om det. Opgaverne underbygger ordforråds-, udtale- og grammatikarbejdet i bogen, og de fleste tager udgangspunkt i historien om Luis og de andre karakterer.

Niveautest (rigtigdansk.dk)

Rigtig dansk indeholder tre niveautest til afslutning af hvert af bogens hovedafsnit. Testene hentes på www.rigtigdansk.dk, printes og aflægges i klassen. Sørg for at instruere kursisterne i øvelserne, og afsæt omkring 30-40 minutter til afviklingen.

Testene skal ses som et evalueringsværktøj, der tydeliggør, om kursisterne har opnået de færdigheder, som lægger op til. Testene kan laves individuelt, i par eller i grupper, alt afhængig hvordan og hvor meget man synes testene skal vægte. Man kan også lade kursisterne rette hinandens test, fx kan en gruppe rette en anden gruppes test.